

Osztálygyűlöletre alapított bünszervezet?

Az 1919-et követő kommunistaperek ítélezési gyakorlata

Erdős András Patrik

ELTE BTK Történelemtudományi DI, Társadalom- és Gazdaságtörténeti Program

erdandrasp@gmail.com

A Magyarországi Tanácsköztársaság bukását követően nemcsak az ideológiai színezetű erőszakos megtorlás, a fehérterror indult meg, hanem a büntetőjogi felelősségre vonásra is nagy erőket mozgósítottak a különböző ellenforradalmi kormányok. A terrorral kapcsolatos folyamatok feltárása népszerűbb kutatási téma, miként a proletárdiktatúra népbiztosai és a Lenin-fiúk elleni híres perek is. Arról keveset tudunk, hogyan ítéleztek a bíróságok a kisebb volumenű perekben, s mi lett a bíróság elé állított alacsonyabb rangú tisztviselők vagy bolsevik szimpatizánsok sorsa, pedig megbüntetésük (vagy meg nem büntetésük) története a két háború közötti magyar történelem fontos szelete.

Minden kapcsolódó vádeljárásra és bírói döntésre rányomta a bélyegét az a két alapvetés, amelyre az előadás címében is reflektálok. Az ellenforradalmi rendszer nem ismerte el a Tanácsköztársaságot legitim állami entitásnak, hanem az állami funkciókat elbitorló bünszervezetként kezelte azt, ezzel szélesre nyitva a vádemelési kaput a periódusban hivatali tisztségeket viselőkkel szemben. Vagyon elleni (pl. lopás) és személy elleni (pl. személyes szabadság megsértése) bűncselekményekkel, vagyis közönséges büntettekkel vádolták őket jellemzően.

Mellettük a kommunistaperes eljárások vádlottjai tipikusan olyan emberek voltak, akik éles szavakkal álltak ki a Tanácsköztársaság mellett, vagy szidalmazták a rendszer absztrakt és valódi ellenfeleit. Ezeket a pereket izgatás büntette miatt indították, tehát formálisan is politikai jelleget öltöttek.

Előadásom célja tehát az, hogy kútfőként a büntetőperes anyagokra (a Pestvidéki Királyi Törvényszék iratai; Pest Megyei Levéltár, XV.21a/1. Az MSZMB KB Párttörténeti Intézete Archívumától visszakapott iratok levéltári gyűjteménye 1919–1943) támaszkodva bemutassam a büntetőjogi felelősségre vonás fenti princípiumait és azt, hogy ez milyen, első látásra apró, de a meghozott ítélet szempontjából nagyon is jelentős megkülönböztetéseket vont maga után a mindennapi bírói gyakorlatban.